

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.8, april 2016

Indledningen er redigeret af dr.phil. Johnny Kondrup og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

Indledning til

Ved höiærværdige Hr. Pastor Fengers Jorde-Færd 25de Februari 1825

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Opfattelser af døden
- 3 Digtet og dets genre
- 4 Digtets efterliv
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

Begravelsesdigtet “Som Markens Blomst, henvisner fage” er skrevet til pastor Rasmus Fengers begravelse og sandsynligvis sunget ved graven i forbindelse med jordpåkastelsen. Efter at følget havde afsunget digtets seks første strofer, markeret i den omdelte, trykte folder af en streg, holdt Grundtvig formentlig begravelsestalen. Derefter har følget fortsat sangen med “Saa hvil da, i dit Sove-Kammer” og digtets sidste strofe (se Malling 1962-1978, bind 4, s. 391b).

Rasmus Fenger havde de sidste år indtil sin død været sognepræst ved Vor Frelsers kirke på Christianshavn, hvor Grundtvig var kapellan. Fenger var far til de i grundtvigske kredse senere så kendte og indflydelsesrige teologer Peter Andreas, Johannes Ferdinand og Theodor Fenger. Da sønnerne var unge og endnu ikke i embede, har det været naturligt, at Grundtvig forestod begravelsen, især da han ud over kollegiale også havde venskabelige forbindelser med familien. Sådan som det var skik og brug, må adskillige københavnske præster have været til stede ved begravelseshøjtideligheden.

Grundtvig talte over “Han [dvs. den retfærdige] skal gaae ind med fred, de skal hvile sig i deres sove-kamre; [hver,] som vandrer for ham” (Es 57,2, Biblia 1787). I talen karakteriserede Grundtvig den afdøde som en retfærdig mand, der levede efter de bud, der stammer fra fredens og kærligheden Gud. Han var en af “de stille i Landet”, der ikke kunne fordrage uretfærdighed, og han hørte til dem, “hvis Maal er ikke her nede, men som opsøge et Fæderneland i Himlen, hvor de føle deres Borgerskab er” (Grundtvig 1877, s. 53). Begravelsestalen er bevaret i en renskrift, der er forlæg for talen i *Kirkelige Leilighedstaler*, 1877, s. 51-54.

2 Opfattelser af døden

Både i begravelsestalen og i digtet gør Grundtvig front mod almindeligt udbredte opfattelser af døden i samtiden. Den mest fremherskende var at se døden som naturens lov. I god overensstemmelse med rationalismens slagord, 'Gud, dyd og udødelighed', blev døden opfattet som en tilstand, hvori den afdøde borger, der havde levet et dydigt levned, hvilede i fred indtil en glædelig opstandelse ved Jesu genkomst. Om denne almene forestilling om døden, og om hvordan den rationalistiske teologis sammenkædning af dyd og udødelighed kom til udtryk i samtidens autoriserede salmebog, *Evangelisk-kristelig Psalmebog*, 1798, redegør Henning Høirup i *Fra Døden til Livet*, s. 50-54. Over for en sådan opfattelse påtalte Grundtvig i begravelsestalen:

Naar derfor Herren siger: det er kun de retfærdige som indgaa med Fred, det er kun dem der vandrede for mit Ansigt, som skal indgaa til Hvilen, til den store Hvile, jeg har beredt mit Folk, da maa vi jo svare: Herre, dine Domme ere rette, da maa vi vel vogte os for at anvende de store, de venlige, trøstefulde Guds Ord, hvor vi ej kan sanddru lægge til: dette er Støv af en retfærdig, som vandrede for Guds Aasyn i sit Hjærtens Oprigtighed (Grundtvig 1877, s. 53).

Og senere i talen fastslog han:

det er de kristnes Tro: at vi retfærdiggjøres uforskyldt af Guds Naade ved Forløsningen i Kristo Jesu; det er de kristnes Tro: at kun naar Herren, som kom for selv at tjene, kun naar han kjærlig rækker os sin Kraftes Haand, kun da kan vi, trods stærke Storme og oprørte Bølger, vandre i hans Fodspor; og det er endelig de kristnes Tro: at Freden, den Guds Fred, som overgaaer al Forstand og er dog Hjærtet uundværlig, den Fred kan vi i Liv og Død kun føle, naar han, med hvem Freden kom til Jorden, aander paa os som sine Disciple og siger: Fred være med eder! min Fred giver jeg eder (Grundtvig 1877, s. 54).

Grundtvig pointerer således, at den kristne ikke bliver retfærdig vha. sine egne gerninger, men udelukkende frelses ved forsoningen i Jesu Kristi død og opstandelse (jf. Rom 3,24-25), og at Gud af kærlighed lader den kristne leve som retfærdig og giver ham fred både i livet og døden.

Også opfattelsen af døden blandt samtidens romantiske forfattere opponerede Grundtvig imod. Man antog, at sjælen var udødelig. På samme måde som naturen ikke døde om efteråret, men lavede op igen, havde mennesket skjulte kræfter i sig, som ville folde sig ud “i Evighedens Sommer”, sådan som Adam Oehlenschläger udformede drømmen om udødelighed i “Lær mig, o Skov! at visne glad” fra “Eremiten”, 1813 (Oehlenschläger 1926-1930, bind 1, s. 93; se Høirup 1954, s. 55-58). Der var derfor ikke for alvor grund til at bekymre sig om døden. Denne romantiske

drøm om evighed i det jordiske, som ikke har rod i en kristen tro, affærdigede Grundtvig i strofe 2 i begravelsesdigtet.

Læs mere

Det er i denne periode, at Grundtvig skriver sit centrale digt om denne problemstilling, "De Levendes Land", trykt i L.C. Hagens *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*, 1832, s. 197-203.

3 Digtet og dets genre

Digtet er bygget over 1 Pet 1,24-25, der beskriver, hvorledes det jordiske er forgængeligt som markens blomster, der falder af og dør. Modsætningen hertil, der er evig, er Herrens ord eller evangeliet, som er forkyndt for mennesket. Ordet kommer til mennesket ovenfra, sådan som Kristus sagde, at han selv gjorde, i Joh 8,23.

Læs mere

"Og han sagde til dem: I ere neden af; jeg er oven af, I ere af denne verden, jeg er ikke af denne verden" (Joh 8,23, Biblia 1787).

Dette tema fastholdes som et slags varieret omkvæd i de sidste to vers af hver strofe og kulminerer i forklaringen på "Ordet" i strofe 5.

Den kristne forkyndelse og forestillingerne om døden vises i forskellige sammenhænge i digtet. Digtet bevæger sig igennem et alment udsagn, over omtale af den enkelte til et personligt udsagn om den afdøde. Herefter sammenknytter digtet i strofe 5 og 6 det personlige med det almene, hvorefter det almene bliver stadig mere forstærket i diktets sidste strofer.

Som andre dødedigte giver digtet en forståelsesramme, hvori dødsfaldet og døden som sådan kan fortolkes (Auken 1998, s. 15, 25). Derimod adskiller "Som Markens Blomst, henvisner fage" sig fra mange dødedigte både hos Grundtvig og i samtiden ved kun i nogen grad at berøre den afdødes personlighed og liv (om Grundtvigs portrætter i dødedigte, se Auken 1998, s. 133 f.).

4 Digtets efterliv

Angående begravelsesdigtets senere anvendelse og dets forkortelse til salme, se tekstredigeringen, afsnittene [Senere Udgaver](#) og [Oversættelse](#).

5 Anvendt litteratur

- Auken, Sune (1998) *Eftermæle. En studie i den danske dødedigtning fra Anders Arrebo til Søren Ulrik Thomsen*. København.
- *Biblia, / Det er / Den ganske Hell. Skriftes / Bøger, / Ved / Hans Kongl. Majests. / Vor allernaadigste Arve-Herres / Kong Christian / Den Syvendes / Christelige Omsorg, / med Fliid og efter Grund-Texten*

efterseete og rettede ?[sic] saa / og med mange Paralleler og udførlige Summarier forsynede (1787) København.

- *Evangelisk-kristelig Psalmebog, til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt*, (1798). København.
- Grundtvig, N.F.S. (1832) “De Levendes Land” i *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*, 1832, red. L.C. Hagen, s. 197-203. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1877) *Kirkelige Leilighedstaler*, red. C.J. Brandt. København.
- Høirup, Henning (1954) *Fra døden til livet. Grundtvigs tanker om liv og død*. København.
- Malling, Anders (1962-1978) *Dansk salmehistorie*, bind 1-8. København.
- Oehlenschläger, Adam (1926-1930) “Lær mig, o Skov! at visne glad” i *Poetiske Skrifter*, bind 1-5, udg. H. Topsøe-Jensen, bind 1, s. 93 f. København [1813].